„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељи и то: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6. нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиговe плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже.

БРОЈ 4. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 10. (22.) ЈАНУАРА 1875. ГОДИНА X.

ДУЖНОСТИ „НАРОДНОСНИ“ ПОСЛАНИКА.

На уг. сабору једва ће једанпут одпочети буџетска дебата. Буџетска је дебата у толико најважнија, што она даје прилику и повода, да се посланици о политици владе изразити, и ову критиковати могу, и то у општој дебати у обште, код појединих министарски прорачуна појединце.

Мађарска опозиција већ се оружа на то, и њени органи отворено исповедају, да јој је цел, да сруши постојећу владу и владавину. Како је свршетак расправи у финасијском одбору показао, да је и десна страна ровита поред свега загрљаја Андрашије са Лоњајем, то може лако, и то ако не при расправи прорачуна о издавању, а оно при расправи нови порезни закона до министарске кризе, и до промене доћи.

Само у табору „народносни“ посланика влада тишина. Има већ година дана, како је „народносна“ опозиција, или „најкрајња“ левија умукла, или притајала се, и како је особито напустила ону живу ако и неуспешну, али морално млого вредећу, и важећу борбу. Поједине спорадичне, ма и најлепше беседе, које су подобно метеору политичну атмосферу потресале, изнимке су, које дубљину тишине још већма осетити дају.

Ако и ко има повода жалби, и критици, то су племена немађарске народности, и њини посланици, јер колико ји до живца болу они јади и терети, што и мађарску опозицију чиште, толико још више ји за срца уједају оне неправде, што јим се наносе у погледу народности како на законодавном, тако и на административном пољу. Колико за ширење постојећи права, толико још више имају народносни посланици да се боре за одржање и они права, која на папиру постоје, али се у животу газе, или обилазе зато, да дођу у заборав, или да јим се корен најпре у пракси и животу, па онда и на земљишту законодавства подкопа.

Кад је од пре који Србин, или Роман посланик на сабору коју жешћу и опорију рекао, нашло ји се и међу Србима и Романима, који су неки јавно, неки у приватним круговима замерали, и пребацивали: да се тим и онако раздражени духови Мађара посланика, и то без разлике странке, још већма раздражују, и противу немађарски народности изазивају, (провоцирају), и да на тај начин гоњење не само да неће престати, него да ће се удвостручити, и све се нешто одгађало, док се духови стишају, и неповерење према немађарским племенима и синовима не смањи.

Ево година дана, како се тако рећи ћути, а може се рећи да је ова цела саборска перијода далеко тиша од оног јуриша у првој перијоди. Па шта видимо? Не само да се начин поступка према немађарским племенима не окреће на боље, него се још испорчава на горе. Баш у то време падају Мајтињијаде код Срба, истраге противу словачки гимназија, а у последње најтише време затварање словачки гимназија, прогон српске и словачке Матице, „командовање“ српског конгреса, и омаловажење воље и избора како српског, тако и романског конгреса. И Саси у то доба претрпише највећи прогон.

Нема ту ништа. Мађари су узели јасно и јавно обележени правац у погледу немађарски народности. „Ала је бог, а Мухамед је његов пророк“ — Угарска је мађарска, и право у њој има само мађарска народност“. Већ се кају, што су у закону о (тобожњој) „равноправности“ народности и онолике уступке дали немађарским језицима у званичном животу, и у средњим школама, те сад ји из званичног круга потискују, и средње школе место да умножавају на немађарском језику, укидају и оне, што су постојале о муци и зноју немарске сиротиње.

Ћутање или пренемагање не само да ублажава манију мађарства, него је још изазива, подржава, и увећава, јер се ћутање тумачи као малаксалост и слабост, и јер се узима, да је то посљедица притиска, те да и даље и већма притискивати ваља.

Кад дакле ни ћутање, ни обзорно поступање не помаже, шта остаје друго, него одпор и борба на уг. сабору, који је народу бар мелем на ране, а и на Мађаре не остаје без утиска, јер иначе не би ји толико жестила живља борба немађарски племен, а и неби се толико упињали, да преграде пут у сабор и овом малом броју народносни опозицијони посланика.

Бизмарк је за Француску рекао: да Немачкој у рачун иде, онде подржавати тако стање међусобне борбе, које Француску чини неспособном за савезништво.

Угарска се ни по величини и положају земље и народа, ни по ичим другим неможе упоредити с Француском, и што би Француска и могла поднети, неможе Угарска. Велика Немачка и силни Бизмарк зазиру од они мали, али одважни „фракција“ у сабору а да би Угарска од неки десетак милијона душа, са Аустријом на леђима, тројном краљевином у боку, међу три царства стешњена, и на прагу источног питања, у стању била за дуго одољевати политичном одпору своји немађарски народности, а да и саму мађарску народност на коцку не мете!

Но ту треба истрајности и одважности. Не пита се, је л' ји мало, него јесу ли људи. Одважна обрана на сабору одјеца у милијонима сад још стешњени груди, а и споља би мађарске државнике, кад политична савезништва, или финанцијске помоћи траже, још другчије предусрели с питањем: како се држи земља — зашто су незадовољна немађарска племена?

Романи посланици били би у првој линији позвани, да воде „коло народности“ на уг. сабору, и да буду стожер групирања немађарске, нарочито опозицијоне странке на уг. сабору, и то не само за то, што они после Словака, који тако рећи нема, заступају најмлогобројније немађарско племе, него и по том, што се питање народности у Ердељу, и у Угарској њи у млого већој мери тиче, него н. пр. Србаља, који у Угарској не броје ни пуну полу милијона душа, и то не у једној гомили. С почетка је и било у њи полета.

Но сад све мање. Ердељци Романи остали су код куће, поцепани међу собом на „активисте“, и „пасивисте“, (који хоће и који неће да полазе уг. сабор), и са Сасима дошли су у таки сукоб не само народносни, него и материјални интереса, да између осталог и то чини главну преграду између Саса и Романа и на самом уг. сабору. Романи с ове стрине Мориша у Угарској реву нешто међусобно; неки су званичним положајем скучени; неки се повукли и повлаче се с политичне арене. Ал. Мочоњи повукао се; некаде ватрени Ходош неда се у овој перијоди ни чути, и како он, тако и Борлеа редко долазе на сабор, Козма, зет новог романског митрополита, иступио је из народносног клуба; Бонч је с једном ногом у њему, и у опште незнамо, је ли то случајно, да је редко саставити већи број на окупу. Има Романа, који реву од „солидарности“ са другим, особито славенским племенима, или што немају ширег, и то и самог романског ширег погледа, или што јим то иначе у рачун иде. Даље нећемо да вучемо билансију, јер би наишли на чудноват „биланс“.

Депресија романска није остала без утицаја на Србе посланике. И иначе је и међу Србима ма отимала „кунктаторска политика. „Чекајмо, док олуј прође, некад се говорило док Мађари и сами увиде, да нису на правом путу, и да није истина, што нам се подметало, кад су Мајтињије изашиљани, и покори чињени!“ Ми чекаемо — али мађарски власници неће да увиде да нису прави, или бар ми да нисмо криви, него и сад на денунцијацију ма какве српске утворе беде и сургунишу наше заводе, којима су најчистији и најумеренији Срби на челу, и то не за то што би држали, да је денунцијација основана, него што јим тако иде у рачун — јер иначе „уставни“ вук не би могао без тога „соса“ јагње прогутати.

Па докле да ћутимо?

Ваља док све, што је народно, па и — образ на дивану не изгубимо.

Има сијасет предмета и неправда, које би у течају буџетске и порезне дебате ваљало на видик изнети.

Ваља журити ревизију закона о „равноправности народности“ и у том погледу и сам мериторни предлог поднети.

Ваља искати уважење постојећег закона о народности у судовима, и код други званија.

Ваља искати да се оствари народносни закон о средњим школама.

Ваља питати, зашто од више година дана не издају се закони и на немађарским језицима?

Ваља тражити оправдање поступкавладе и њени органа о изборима у бившој крајини, и спрам представништва панчевачког.

Ваља поновити жалбе и тегобе исте бивше крајине.

Ваља тражити рачуна о забачењу једногласног избора патријарха српског.

Ваља тражити разлога затварању словачки гимназија, и незаконитом премештању Матице српске.

Ваља осудити употребу диспозицијоног фонда, и политику како министра унутарњег тако и министра богочасти и просвете.

Ваља побијати трошење из земаљске благајне на просветне цели једине мађарске народности, као: академије, позоришта, опере и т. д.

Кад се поведе реч о умложењу посланика ваља искати то и за бившу крајину.

Једном речи, ваља сваку ману и злоупотребу одкрити, и лека јој потражити.

Г. Александар Трифунац учинио је почетак са интерпелацијом на министра просвете због затварања словачки гимназија зниоваральске, и турч. св. мартонске, што заслужује велику хвалу, једно што је та ствар општа, а друго што Словаци немају заступника, који би био у положају, подобно што учинити, и ми се надамо, да ће и други посланици поделити улоге међу собом.

Ми и опет напомињемо, да је дужност посланика Србаља на уг. сабору изнети све злоупотребе и неправде, што се немађарским народима у обште, Србима особено чине, и противу ти јавно свој глас подизати, и да они ту дужност безопасније вршити могу него српска преса, која је с тога многе личне и материјалне жртве поднела, и која ће напоследку принуђена бити, зажалити се на сувишу обзирност или млакост у том погледу.

„Хамлетсву“ ваља да буде једном крај у тој ствари, јер се ради заиста о — бићу или небићу народности.

ХРВАТСКИ САБОР.

(Седница 13. (1. јан.)

На дневном реду продужење дебате о изборној повели.

К §-у 6., који говори о праву избора у сеоски изб. котари, ставља одв. *Мразовић* изправак, да се ценвус за непосредно право избора снизи од 50 фор. на 30 фор.

Музлер вели, да је то начелна и битна промена, у који се неможе сабор овом згодом упуштати.

Мразовић: Изборно је право код нас основано на ценвусу, и признајем, да би била начела промена, кад би мој исправак на то смерао, да се ценвус *укине*, те неко друго мерило установи. Но ја предлажем само *умањење* ценвуса, а њим се у начело нимало дира, нити ја видим каково начело у броју 50 или 30. Већ у садашњем изборном реду има три разна ценвуса у сеоски обћина у Туропољу са 15 фор. у речкој жупанији и прекокупском делу загребачке за 30 фр., а у осталој земљи за 50 фр. Ако се пита, који је унутарњи разлог ових различити ценвуса, ја не могу увидити други, него да је у Туропољу и у прекокупски предели послед поједински превагнуо а задруга је нестало. По нити овај разлог вреди и за неке пределе жупаније крижевачке и за целу жупанију вараждинску, те би се овај мањи ценвус морао био протегнути и на поменуте пределе. Ако је ово, ко што ја мислим, био разлог нижему ценвусу у жупанији речкој и т. д., те ће онај разлог до скора пак и већ сада вредити за целу домовину. Усљед дозвољене неограничене деобе задруга, наиме пак усљед установе §. 26. задр. зак. да се и потајне деобе почам од 1. јануара 1876. имаду уредно ради проводити, — престати ће по нашој домовини већи дио задруга и завладати ће инокосни посјед. Усљед тога раздили ће се наравно и досадањи порез на више делова, пак ће се господо моја догодити, да у поједини изборни котари неће имати ни један сељак, или врло мало њи, непосредно право избора. Наш ће сабор бити на веома уску темељу, што ће бити за њ недостојно а и погибелно. — Још други разлог. Позната је ствар, да је провизориум земљарине у нашој домовини определио високе цене. Изволите угледати ове пописе, пак ће те се осведочити, што је у осталом обће познато, да су цене с ове стране Драве, знатно веће ударене, него с оне стране Драве, те да знатно надмашују истиниту вредност ови земљишта. Новим порезним законом ова ће се ствар променути, те ће се усљед прави, истинитој вредности одговарајућих процјена умањити знатно процес, т. ј. земљарина, која сачињава скоро искључиви темељ ценвуса на селу.

Овим ће умањењем пореза и опет одпасти велики дио изборника. Да је ово умањење врло штетно, код нас је и онако немар а не налога на биралиште, а узрок је то тому, јер је премало људи интересирано. Оно мајушно право, да 50 њи бира једног изборника, неваби никога на биралиште. Предложеним умањењем ценвуса неће се знатно повећати број изборника, чега се многа господа боје. Ја се тога, да се и сбуде, неби нимало бојао; јер је позната ствар, да је сељак најконзервативнији елеменат у држави, — а наш је сељак по готово конзервативан. Остане ли се при висовом ценвусу од 50 фор., то ће особито у Срему домаћи елеменат заостати за досељеним странци, који ће доскора сам долазити на биралиште. Присподобимо кому се изборно право подељује у Угарској. Тамо има сватко глас, тко поседује барем $^1/_4$ сесије, тко има 300 фор. *имовине*, или тко има 100 фор. *доходка*, — код нас се тражи 50 фор. *пореза*!! Ја пак мислим, да наша прекодравска браћа нису нити напреднија нити умнија од нас овде.

М. Хрват: Ја се противим овом изправку поштарио зато, јер је ова основа само новела, која хоће злопорабама и неточностима код бирања да доскочи, а нема се мешати у есенцијалне промене гледе овлаштења изборнога. Нема радикалније промене у целом изборном закону, него је промена ценвуса. Број задруга неће се задружним законом знатно обалити. У Ђаковштини није се извела по новом закону нити једна диоба, а пријављена је само једна. Већ од г. 1872. од времена правостаје престале су добе. Што се г. Мразовић боји, да ће се порез умањити, тога се нека небоји, јер за то се брине онај, који предлаже повишење пореза, а такво повишење преко ноћи ствара на стотине нових изборника. Што се катастра тиче, — тај ће требати 10 година док се изведе, а тај час имати ћемо још три избора. Чудим се, како г. Мразовић, који вазда тражи статистичке податке, предлаже овако важан изправак без тих података. Ја велим, да би особито у неким пределима број изборника овим умањењем нарастао на тисуће. Присподобимо ли земље, са обћим правом гласовања, Француску и страном Угарску, пак конзервативну, с веома стегнутим правом Енглеску, — која је земља сретнија? Ја мислим да народ нетреба силом увлачити у вртлог политичких борба, него га за то најпре у школама приправити. Међу домаћим и дошлаци ја непознам разлике, ако дошљаци овде живу и порез плаћају као и домаћи. Што се индоленције тиче, то мислим да се она највише подупире установом, која је на предлог г. Мразовића акцептирана код §. 14. у законодавном одбору (да најме од 50 бирача бирају једнога изборника макар их само 5 присутно, дочим је Хрват хотио да само 50 присутних бира по једнога.)

Балашко вели, да у његовом котару (дугоселском) усљед цепкања бива од једнога поседа по 5 паче и по 10 њи. Од 50 изборника код задњих избора сад ће јих бити једва 12.

Шпун прави дугачки рачун, те долази до резултата, да посјед од 15 рали плаћа од прилике 50 ф. пореза. Ако се ценвус снизи, то ће бити, вели, огромна неправда за посредне бираче, јер дочим ће 50 бирача репрезентирати барем 200 рали посједа, имаће онај један изборник 15 рали. Осим тога мисли, да ће се разделењем задруга помножити број овлашћеника; јер дочим је досад у задрузи право избора имао само један наиме кућегосподар, дочим су други били хелоти, — бираће сада сваки макар као бирач.

Опић. Г. је Шпун врло хрђав рачунција. Он није узео у обзир, да је и по садањем изборном реду велика кривица; јер већи део бирача не плаћа 50 ф. него 30 до 40 ф. и преко те, ако узмемо да само половина плаћа 25 ф. износи то већ 1250 ф. на прама оних 50 ф. што плаћа непосредни из-

борник. Ако се цензус снизи, неће то бити ништа ново, јер је већ г. 1865/7 био цензус у истину само 30 ф. ал га је мађаронски сабор повисио. Ја би подупирао и обће право гласовања, и неби се нимало плашио повећана броја изборника.

Маканец: Г. др. Шпун не само да је зао рачунџија, него је и лош господар; јер у свом рачунању неуважује квантитет земљишта, које није вазда исте вредности. Становиште код поделења права избора јест 1. интелигенција, а 2. земљиштни посјед, који тобож, властника стално веже на интерес земље. Ми смо велепосједу дали велик уплив вирилними гласови, дајмо бар сада и најмању посједу нешто мало више права. Што Шпун вели, да ће то бити криво за бираче, то је смешно, јер ће их велик део постати изборници, ако се снизи цензус. У осталом према његову аргументирању било би логично, да је он предложио, нека се цензус код бирача низи на 1 фор.

Антолек: Највећи изб. котар јест бивши централни вараждински са 30.000 душа. У свему бијаше ту само 112 изборника, а од тих само 10 сељака. Како је у Славонији, није ми познато, но велим само то, да ни 20 рали прве врсте земљишта не плаћа 50 ф. пореза, камо ли 15 рали попреко, како хоће др. Шпун. Ја се бојим да за мало година неће уз стари цензус у целој жупанији вараждинској бити ни да би један јединцати изборник сељак.

Рогулић мисли да би отац ове основе г. Хрват морао донети статистичке податке, које тражи од Мразовића.

Посиловић: Хрват је рекао, да се овом новелом кане само неке неисправности и двојбе поправити. То нестоји. У прошлом §. подељено је изборно право пучким учитељем, капеланом итд. Ја нећу ових частни људи денунцирати као немиран елеменат, ну констатирам само то, да они пре тога права нису имали. Исто тако није постојала никакова *двојба*, да пензионирани частници нису имали изб. права. Овде јим се пако подељује. Ако се дакле може овим поделити, зашто да се на једноч несме и неможе поделити сељаком, који плаћају од 30 до 50 фор. пореза. Што Шпун каже, да ће неразмерје међу посредно и непосредно бирајућими постати веће, то нестоји, јер онда ће бити бирачи само они, који плаћају мање од 30 фор. дочим су сад сви који плаћају мање од 50 фр. — а ту их је много више.

Живковић: Слажем се с племенитом намисли, коју је ставио овај сабор, да се наиме новелом овом немења у битности изборни закон. Ова дебата показује, као да се сабор тому кани изневерити. Мразовић се је трудио доказати, да његов изправак недира у цензус, него га само мења. Ну ова промена мора имати за последицу промену цензуса и код бирача, — и тако ће се променути темељна мисао изборног реда. Да нови кључ установимо требало би нам веома точних статистичких података; јер иначе неможемо ни сами схватити домашаја ове промене. Ја би само желио, да се уклоне све запреке, које би могле осујетити племениту намену сабора, да се барем најнужнији поправци на старом изборном реду у истини изведу.

Магенхајм такође подупире Мразовића.

Јосиповић: Ја би желио да престане сваки цензус и да се уведе suffrage universelle (пљескање на левици) јер често сиромах има много више интереса за домовину него богаташ. С тога се ја немогу сложити с предлогом г. Мразовића, да се умањи цензус. (Смеј у саборници и на галерији.) Нада се напокон, да ће наши заступници на заједничком сабору живо настојати о том, да се порез не повиси. (Пљескање у саборници.)

Јагић неналази у понижењу цензуса *битне* промене закона изборнога. Ако се је могло дати 800 учитеља, 200 капелана, бар 200 умировљених частника и напокон чиновником новч. завода, зашто се неби могло и ово учинити.

Хрвоје хоће штатистичке податке и захтева опет, да се ствар преда влади, која у сљедећем сабору нека предложи мотивирану и систематичку основу.

Вучетић опет говори о туропољском котару и вели, да је Мразовићев предлог немесис због почињене неправде. Докле год се дели изборно право у неизравно и изравно, дотле нема говора ни о приближној повишености. Он држи, да је умањење цензуса начелна и битна промјена, те је против исправка.

Врбанчић: Ја мислим, умањење није начелно. Узмимо н. пр. да г. заступник туропољски наједанпут омршави, — он би си морао садашњу реверенду дати знаменито ушити; но тим он неби престао бити поп, нити би се тим ишта начелно у њему променуло.

Броз је проти изправку, јер се боји, да неће основа добити санкције.

Музлер: Мени сви говорници нису доказали од какве би то користи било, да се цензус умањи. Различност мнења у сабору доказом ми је, да ово питање није дозрело.

Код гласања буде одбачен предлог Мразовићев, а примљена редакција Хорватова уз Јакићев изправак (гледе мировљених војничких частника) те уз одборов додатак, по ком и јавни чланови обртничке или трговачке тврдке добивају право избора у колико на свакој појединој однада барем 30 фор. изравног пореза.

ДОПИСИ.

(Т. С. В.) Беч, 1. (13). јануара. *(Офенхајмова парница. Значај исте шта све излази на видик. — Јаван друштвени живот у Аустрији.)* Офенхајмов процес од дана на дан све је занимљивији. Оптужени истина тако је речит, оштроуман и у сваком погледу безобразан, да је већ дикоји пута државног тужиоца грофа Ламезана у неприлику довео а поротницима и публици ствар тако представља, каква није, и каква неби могла бити кажљива. Но зато су ипак сви о његовој кривици уверени, јер поред све његове мудрости и речитости ипак није у стању био порећи она факта, која сведоче за његову кривицу. А на сваки начин, да ће и по њега ствар тежа бити, када одпочне расправа са сведоцима.

У целости пак пружа нам процес овај верну слику поквареног друштвеног живота у Аустрији, он нам показује трулеж и гњилост у овој држави, из које као да је изчезло свако племенитије осећање; у којој као да се само они уважавају, који на томе раде да личне своје интересе намире и себе да унапреде на штету друштва и државе. У том процесу играју прве личности, као н. пр. министри, кнежеви и банкијери главну улогу. Ми их видимо, где свим средствима на томе раде, да се обогате, како да се дочепају таких места са којих би лакше и брже до своје цели дошли. Бивше „уставне“ владе и поједини чланови њихови, а особито Гискра, Петрино и т. д. јако су овом приликом са њиовим „реномејом“ пострадале. То су имена, која означавају „уставно“ доба, еру немачке хегемоније и немачке слободе, златно доба централистичног либерализма и гриндерског „краха“. Но видимо у исто доба, камо аустријски Немци теже и како перфидним начином на Словене нападају и овима пребацују да теже за панславизмом и да хоће државу да издаду. Офенхајм казао је приликом, када је у претрес узето оснивање румунске железничке пруге (која је наставак лавовско-черновачке пруге) да је тада др. Гискра зато поглавито ступио у дружину и постао концесијонар, што је као градоначелник у Брну (у Моравској) *јака уплива и уважења имао у Берлину, те је тако и хохенцолерском кнезу Карлу у Румунији повољан био.* И тај човек, који је свезе имао са Берлином и тамо уважење уживао, постаде затим министром; а у посланичком дому говорио је увек против Словена и ретко кад да их није издајицама називао. Такође смо сазнали и то којим се средствима влада служи, да добије већину на своју страну. У главноме знали смо и пре о томе, но сада нам је посведочено све оно што се досада само поговарало. Офенхајм је једном приликом рекао, да се неспоразумљење, које је постојало између њега и министра Ванханза, да се несхоразумење тада изродило, када је оно после пада Хохенвартова садања влада на томе радила, да себи у чешкој прибави већину. Ванханз понудио је тада Офенхајма да ступи у таковзвани „хабрус“. „Хабрус“ бејаше као тајни неки конзорцијум који је у Чешкој привидно куповао повећа добра па их раздељивао на више мањих делова и на такав начин их препродавао. Тим начином постао је број велепоседника много већи, а пошто су ти „велепоседници“ имали право гласања, то је онда влада на лак начин дошла до жељеног мајоритета. Чланови те конзорције бејаху понајвише уставоверни чешки племићи, посланици немачки а наравно да их је и влада подпомагала и у сваком погледу на руку им ишла. Но Офенхајм је тада, јер му се ваљда профит у том „кшефту“ незнатан чинио, одбио понуду министрову. Овоме поглавито и приписује Офенхајм стављање његово у оптужно стање и секвестрацију лавовско-черновичке железнице. Колико овај аргуменат ни како није основан, то на другу страну опет неможемо са нашег гледишта ни преко Ванханза тек тако лако прећи, јер видимо у томе једно дело владино, с којим за цело ни један поштен човек неможе сагласан бити. На сваки начин, да све скупа ово некако чудновату сенку баца на јавни друштвени живот у држави нашој и да нам је у стању таковзвану еру „слободе“ и „уставност“ у правом виду њеном пред очи изнети. Од каква је значаја по државу и од каквог је утицаја на јавни друштвени живот у држави *досадања система*, то нека нам покаже: „хабрус“. Плахт, Гискра — Офенхајм.

+ Загреб 12. јануара. — Пре неколико дана интерпелирао је заступник Живко Опић хрватску владу због корупције у сремској жупанији како у управи жупанијској у опће, тако и у судству, која је још за бановања Раухова тамо заведена, те још и сада под бановањем Ивана Мажуранића и под нашом „народном“ владом још онако бујно цвета и напредује. Напоменуо је интерпелант како се несавјестно рукује са опћинским иметцима, како се оваке злоупотребе, баш од оне стране још подпомажу и прикривају, која је баш на то позвана и у свету јој дужност спада, да оваке преступе истражује и по закону казни. Нарочито је напоменуо шкандале у Вуковару, Иригу и Кукујевци. Но надати се је, пошто је зајиста већ крајње време да ће се она чудеса по Срему при предстојећој реорганизацији из корена одстранити. Међу осталим примио је хрватски сабор ових дана у генералној и у специјалној дебати врло важну основу, наиме новелу изборноме реду поднешену по Мирку Хорвату и десеторици. Поглавити противници основе били су каноник Вучетић и др. Маканец. разуме се са различитог гледишта. Каноник Вучетић говорио је као што сам рече „pro domo“; јер реченом новелом одузет привилегијум котару туропољском манданту г. Вучетића да може осим свог вирилисте још и посебног заступника слати на сабор; него је у томе изједначен са осталим народом.

Др. Маканец био је противан новели већ с тога, што се је бар по обећању владином надао, да ће она изаћи пред сабор са суставном основом о изборном реду и о устројству сабора; јер се је бојати још увјек, да ће Андраши или ко други командирати вирилисте у Загреб наравно уз довољну одштету из диспозиционог фонда, да сабор надгласају. Напосе био је Маканец противан оној тачци изборне новеле где се крајина искључује од пасивног права избора, наводећи како су крајишници много помагали садањем сабору да и оволико извојује колико је извојевао. Напротив пак овај је сабор још увјек неблагодаран и немаран за крајину, јер ни једног одлучнијег корака није подузео за њезино утеловљење.

Истина Маканцу се пребацује да је противан само себе ради а не села ради, пошто и он у крајини живи, те би тиме и он од избора био искључен, но то ће бити наравно само пребацивање. У осталом ова основа и ако је новела може се само поздравити, јер су њоме колико толико очишћене оне крајње неуредности и неправде при изборима које су се обилно збивале за Рауха-Вакановића. Још два мање важна предмета има сабор да реши па ће се онда и развићи.

= У Ст. Бечеју 1 Јануара. (*„Просветна задруга Српкиња у Ст. Бечеју“*) У вашем цењеном листу се у два пута спомињало име ове нове задруге, први пут приликом беседе у октобру 1874 г. а други пут недавно у позивници на игранку што је ова задруга приређује овде на дан св. Саве. Иначе не верујем да српска читалачка публика зна што више о овој задрузи, и баш тога ради се пишу ови редци, да се радосно прибележи сваки нов и ваљан појав на пољу нашег друштвеног и културног развитка.

Наше многобројне Српкиње без разлике по положају и годинама основаше ретким одушевлењем ову задругу пре неколико месеци и пренуше да својим радом посведоче оно, што истакоше себи за лозинку. Појав тај беше необичан, изгледаше да ће бити проста парада сујете женске, ал данас мери увиђаван човек ту појаву сасма другим мерилом, јер дела показаше јасно куда се смера. Октобарска беседа показала је, да је ова задруга чврста у својој вољи и одушевљењу, показала је, да то није само жижак који плане па се угаси, већ пламен, који узпаљује и загрева свако срце, које знаде куцати за све што је паметно и племенито. Необично пријатно нам је годио тај први покушај на јавности та октобарска беседа која показа свима нама, како право уверење може и у женскима да пробуди моменат, у коме се све силе напрежу ретким пожртвовањем, да се истакнута мета достигне стварно што обилатије. Приход од те беседе беше намењен томе, да се помогне сиромашној школ. деци, да не пате од љуте зиме. Беседа показа чист доходак од преко *сто* форината и *тридесет* сиромашке деце заодене тај приход топлим ћурком и обућама. Први корак задруге, ал уједно доказ, да је задруга погодила добар правац и да дише духом правога родољубља, чисте племенитости и осећања према подмладку српском. Евала целој задрузи, евала енергичном и патриотичном одбору, евала свакоме члану женскиња, која и именом и поднором својом пристаје на таки родољубив и племенит корак!

Још се ревносни одбор није ваљано ни одморио од првашњега посла, ал' ево нова корака, да се не запиње у вољи и енергији. Овом приликом се приређује проста игранка, која ће требати, да оснажи нејаки фонд нове задруге. И у томе подузећу поздрављају чланови задруге и родољубиво грађанство женски одбор срдачним пријемом. На игранци ће се изигравати попут срећака разне лепе ствари, а и то је намењено самоме фонду. И старо и младо наших Српкиња пренуло је, да што више наради и дарива на ту цел, те је жива милина гледати ту ревност и неуморно пожртвовање. Нема сумње да ће се публика радо одазвати, те ће доходак и опет замашан бити. Чисто је залишно ал' нам се ипак не може на ино, а да ову ретку ревност ипак наше жен. задруге не препоручимо свакоме а нарочито околини српској. —

Смера се овом задругом на то, да се подупире српска просвета материјалном подпором; правац и начин одабира се свагда тако, да никоме не шкоди, никога не терети сувишно. Само у Кикинди постоји овака задруга, у Бачкој је ова наша прва. Па када се оснивају оваке заиста *кужне* задруге онда никако не стоји, да оне морају имати само *локалне* вредности. Ваљаним правцем и начином, озбиљним подпомагањем и *из околине* може се благослов оваке задруге разгранати и на околину саму, али је главно да и *околина сама* пристане, да заиста подупире и унапређује цел и рад жен. задруге. Треба се хватати у сестринско коло, треба слошки радити, а резултати и плодови труда дају се лако размерити и разрезивати. —

Ми би сваком повећем месту желили, да оснује оваку задругу, а тих српских места имаде доста. Н. Сад, Панчево, Бечкерек, Сомбор итд, та има вас

ЛИСТАК.

СИТО И РЕШЕТО.

I.

Што год није чисто и овејано све ће доћи „на сито и на решето.“ На сито ће доћи само финије ствари, а решето ће већ и крупније пропуштати. У нашој вароши, у околини, близу и далеко, с ове и с оне стране Саве и кулиса, по бирцузима и јавним просветним заводима — свуда има кукоља и камичака, те с тога ће бити наш свети задатак, да засучемо рукаве, те да мало просејемо и прорешетамо све ђутуре, да распознамо чисто жито од кукоља, а плеву нека ветар носи далеко од нас па нека њоме когод тамо ложи фуруну и нека је с блатом меша и лепи таван.

Не би шкодило, кад би се и фуруне у новосадској позоришној дворани макар том плевом мало боље ложиле, те не би смо после преставе поред моралне утехе понели кући још и протисли и ревматизам у зглавковима. Још је једина срећа, што је позоришно здање назидано тако близу *парне улице*, те можемо после преставе изложивши се и у бундама промајама и зими таки ићи у пару и знојити се за народ. Потомци ће нам на томе врло благодарни бити, јер ће имати сваки по којег деду или стару мајку код куће поред фуруне на банку у костобољи и подагри и мораће хранити богаљеве.

Али ово је само узгред бачено у решето, јер смо случајно дошли од „кукоља“ на „богаљеве“, по здравој логици и сродности идеја — кукољ и богаљеви. Али на што да ми чекамо 50—60 година, кад ми и данас већ имамо доста и кукоља и богаљева? Ми смо те богаљеве хранили и хранимо, а они нас једу; ми им пружасмо и пружамо залогај хлеба, да не скапају од глади, а они нам се захваљују уједом у живац, а ми смо кратковиди те им праштамо, не увиђамо, да ко је једанпут био *шикков*, хоћу рећи *шитков*, да тај не може никад бити свети *Петар*.

Племенита је то ствар праштати грешницима и непријатељима својим и свог народа, па добро, праштајмо им, али *чувајмо их се*! Не треба одмах чим преврћу очима као преблаги Јеврем, да их у загрљај свој примимо, само зато, што је неко време прошло, од како нас ујели нису, можда за то, што су им се зуби отупили и што од глади нису имали моћи да вилице стисну. —

Ми имамо у Новоме Саду доста просветних завода и друштва: имамо „Матицу српску“, гимназију, позориште, школе, ако се не варам и читаоницу, а ако се *варам*, онда и певачко друштво. Па ни једно од тих завода и друштва није нам обезбеђено, те да може своју радњу браготворно ширити у народу. „Матици“ прети претоплење у Кишфалудино друштво, гимназији недаду субвенције, позориште прати вечити дефицит, школе би хтели да претворе у комуналне, читаоница сваки час умире и рађа се као феникс из пепела, певачко друштво сваки се вара, ако мисли да га имамо.

Па кад тако ствари стоје у Атини српској, дед буди у стању да шириш просвету у народу, дед, подај Минерви поља, које ће она својим душевним цртаном и моралним раоником обрађивати!

Кад нам се заводи боре за *своју* екзистенцију, ко може од њих тражити, да они *другога* хране (душевном) храном?

Па још кад се нађе каква протува, да подмеће ногу и онако тешкоме корачању њиховом, онда човек мора ма да није римски папа бацити анатему на њега, и ма да није топџија, мора добити ћефа, да такву хуљу у топ стрпа и њиме пробије стене варадинске.

Али ако ја и даље будем такве стрвине трпао у моје „сито и решето“ мал' те ми се неће продерати и сито и решето, те ће онда још и крупније ствари пропуштати. А ја нисам рад да их *пропуштам*.

Утеха је за нас, што осим Атине, имамо још и нашу Шпарту — Цетиње, и нашу Митрополу — Београд. Утеха је за то, што народ није са свим сиротан, него има још и на другим странама своје уздanице, наравно што се тиче освете, хоћу рећи *просвете*.

У тој Шпарти и Митрополи има лепо коло српских ђетића, који ће свагда готови бити, кад овде код нас све жице попуцају, да потпомогну браћу своју, и да врше своју задаћу — разуме се наравно што се тиче просвете.

* * *

Оволико смо рекли само у име предговора, и од сада ћемо прећи на саму ствар. Молимо свакога брата овде и са стране, да кад запази у своме месту, било на сокаку или у варошкој кући, било око цркве и школе, било у друштву штагод, што би требали малоју ситу претрести и прорешетати, нека нам одмах јави, па ћемо ми то бесплатно чинити, а ако баш нешто у шпурузмемо, нека нам се не замери. Само за истинитост дотичнога „збитија“ нека нам сваки јамчи, који нам буде шта послао.

Аб.

доста, који ванета *можете*, само треба *озбиљно хте-ти*. На дело дакле, напред свугде и свагда! —

Ми се од наше жен. задруге надамо многом добром и лепом делу, и уздамо се да ће јој *озбиљна ревност и готовост* остати свагда најлепша особина. Уто име и одајемо свако признање ревностној председници и одбору, а уз њих и вредноме секретару, врсноме учитељу наше црк-школ. општине, и желимо им свима у новој години, да нас обрадују многим и лепим радом, који ће подизати друштвен и културан развитак народа српског.

У Карловцима 8. јануара 1874. Није тако давно било да је ваш преосвештени г. Герман, једном свом свакидашњем пријатељу у разговору рекао: „мене и мој рад за сада неразумете, и мене ће и мој рад само историја знати и моћи оценити (! У.) — а Стојковић све све што је примио и којекако али је то зло највеће што је ове административне одборе оживотворио и допустио да развију свој рад и обележе свој делокруг, то је сада најгоре, јер ено их у Карловцима, ти улазе и у унутрашњост манастирских рачуна, па сада незнам како би се њих отресли и како би јих уништили. Још ћемо пробати, али тешко да ћемо сада моћи што успети, доцне је већ.“ — Ово су непреосвештене речи преосвештеног г. Германа, а према овим речма је и његов рад удешавао, он је са епархијским властима односно адм. одбором општио, али је друге подпуштао да против епархиски власти ради, — та и она погрдна потвора угарској влади у Загреб послана, непреосвештено је дело преосвештеног Германа, а исто тако и нападаји осталих светих отаца, јер док је преосвештени Герман као грчетешки архимандрит повиновао се епархиским властима, дотле је напуштао Ратковиће, Ћиприће, Евлогиће, Иринејиће итд. да на ове и њене органе нападају, и то свакојаким лажима и подлим клеветама.

Но док је преузвишени избрани патријарх Арсеније V. на администраторству био, — није им се рад успешан показао, али чим наступи влада преузвишеног Никанора, онда настаде и непреузвишени рад истог против овоепархијски власти; с једне стране је задржавао предмете и није их пристављао на уредовање овоепархиским властима, с друге је стране заустављао прегледања манастирских и других рачуна, а овамо је пожуривао прегледања истих и товарио одговорност на адм. одбор, — а међутим истраге рачунске обустављао, те се јасно показало, да се на то смера, да се рад и посао навалично задржи пак онда нагомилан навали на адм. одбор, те кад овај онда неби могао сав посао у брзо савладати, онда да се као неспретна установа прогласи и поради да се укине.

Административни је одбор провидио овај непреосвећени „маневар“ своје преосвештене господе, те кад се десило у априлу 1874 године, да је преосв. Никанор обустављао истраге у манастирима Хопову и Врднику и то из ништавих разлога, велећи између прочег *„да он држи да одбор и нема права улазити у унутрашњост рачуна манастирских него их има просто сумирати“* итд. А у исти мах доставио је одбору пожурницу, да што пре рачуне сврши јер ће на одбор одговорност пасти, то онда закључи адм. одбор у својој седници 11. априла 1874 године и пошље из своје средине изасланство преосвештеном г. Никанору, кога је последица та била, да је одбор једногласно по предлогу члана А. П. Р. закључио и послао ову ниже стављену жалбу преосвештеном г. Никанору, у којој се уједно ограђује против сваке одговорности, која би се при оваком стању ствари на њега товарити хтела, а уједно је и сада на пожурницу Њег. преузвишености светог патријарха Прокопија на основу споменуте жалбе под бројем 155. — 1874. оградио се од одговорности и последица, које би се са туђе кривице на њега навалити могле и-ктеле.

А како су сада опаки преосвештеним упливом почели непреосвештени на епархијске установе нападати и лажима и подметањем служити се, то вам ево сада шиљем више споменуту жалбу која ми је случајно до руке дошла, да је јавности предате, да се види непреосвештени рад преосвештеног г. Никанора, и да се види да су епархијске власти на своме месту, и да оправдавају народње поверење.

ПРЕДСТАВКА.*)

Бр. 155.

Његовој Преузвишености преосвештеном господину епископу пакрачком администратору патријархата српског у Карловцима.

Ваша преузвишеност!

Поводом пожурнице на овај одбор упућене даље поводом извештаја о осуђеним истрагама у манастиру Хопову и Раваници и у сутицају, одборском данашњем изасланству од ваше Преузвишености даном устменом расјашњењу односећим се на господина архимандрита Петровића и рад смерно подписаног одбора, принуђен је исти по дужности својој поднети вашој Преузвишености следећа објашњења као

Жалбу.

Ево скоро да се наврше три године од како овај одбор на основу народњег поверења и на основу Његовим Величанством потврђеног рескрипта од 10. августа 1868 и устројство епархијски власти као законита постоји.

За све ово време бивао је одбор са више страна без разложан нападан но није се на то осврнао него је вршио своје дужности и у најтежим околностима без икакве материјалне па баш ни саме моралне накнаде до једино те, што држи да оправдава поверење народа, да доприноси да се ове за наш народ, цркву и клир спасоносне установе у живот уведу желећи даље да својим савесним радом припомогне да се измире и разбистре пожуђени одношаји између народа и клира као и црквених и политичких власти, а уједно да се непрестаним радом епархијске власти могу упозорити оне поправке које се често при новозаведеним установама тек по развијеној радњи као нужне покажу.

Ваша Преузвишеност! Овај одбор као млађана нова заведена установа, налазила је од вашег високог предходника у администраторству, савета — подпоре упутства и обавешћења у свом раду, јест високи предходник ваше Преузвишености све налоге и решења овог одбора подписивао, изузимајући једино одсутност из патријаршије кад га је истом потпредседник замењивао.

Познато је да је овај одбор усљед промене високог администраторства српског патријархата тако рећи у зачетку рада свога имао великих неприлика, јер овом променом и у сутицају тих околности што је овде у архидијецези као што је опште познато и као што писмохрана ово епархијских власти и скупштина као и сметње и при последњој ово епархијској скупштини засведочити могу, било главно легло и врвиште оних странака и људи који су то из личних и себичних интереса то из незнања и што нису свој положај чисто сватили, ишли против самих Његовим Величанством потврђених саборских закључака као закона, радећи на тим да се ови не само као по народ, цркву и клир, него и по саму државу као опасни и штетни представе, и с тим да се односаји између народа и власти помуте.

Ове околности нису остале без посљедица и утицаја на слободно кретање епархијски власти.

Јасније дакле да је са извађања промене високог администраторства патријархата овај одбор долазио у таке неприлике да није могао у току прошлих година више својих седница држати ма да су у одређене дане чланови долазили и бившем бележништву а можда подпредседништву пријавили, бивали су често без икаквих а неки пут из ништавости разлога да један два члана фале одбијани и кући враћани а другдаш држане су седнице и са два члана.

Овим се показивало омаловажење епархијске власти а људма трошак и дангубу бадава правили а за цело у том смеру, да се ови умире и од даљег рада одустану, пак да се после ове установе као неизведиве проглашују. Но чланови епархијске власти односно овог одбора разумели су свој положај и нису малаксали, него су своје дужности колико је само могуће вршили и то све о свом трошку ма да је међу њима многи сирома, па и сами свештеници са платама од 400 ф. потрошише до сада до скоро 100 ф. али немалаксаше. Под високим предходником ваше Преузвишености обавила су изасланства овог одбора осим других и по манастирима више рачунских истрага, без да се игде иком одпор — неред или увреда догодила, премда је и онда страном од других, страном од неке господе манастирски настојатеља ровано против епархијских установа и онда су се нека г. манастирски настојатељи опирали истрагама на лицу места и то они који су имали уверења да ће проневера или разметање манастирских имања код њих осведочено бити, но онда су исти упозорени на неупутност њиовог поступања и смера и на отуд проистичуће последице; а у манастирима Јаску — Хопову — Крушедолу — В. Ремети — Ковеждину посведочило се да је истина што горе рекосмо и да је опирање само у тој цели, да се бар за живота притају управни греси — кривци неодкрију а штета не накнађена остане. Ово су узроци и опирања и г. Ратковића, а овај његов одпор узрок је што рачуни истог манастира нису до сад у прегледу довршени.

Ваша Преузвишеност! Допустите да вам и ово до знања ставимо. Променом високог патријархата догађало се, да је одбор из непознатих узрока на њега спадајуће и упућене ствари често много доцније од дана предаје на решавање добијао него што би требало; а по неке ствари још су и до данас негде изостале као н. пр. по члановима румске општине г. А. Стајићу и Ј. Богдановићу поднешена тужба против председништва румске црквене општине, овом одбору није достављена, страном пак задржани су и они предмети који су под преузвишеним предходником вашим овом одбору на уредовање пристављени и дотичних чланова са предлогом и извештајем бившем бележништву у лицу г. архиђакона Ст. Пантелића предани а овом одбору још до данас достављени нису, ово се имено догодило са предметом потраживања зајма фрушкогорски ман. настојатеља у своти од 8000 фор. на рачун сегрегације: ово је предато А. П. Радовановићу на извештај који је са предлогом и разлозима да се зајам одобрити неможе, још 1872 као што је споменуто предао, из рачуна манастирски види се пак да је од ман. В. Ремете дизан зајам на сврху сегрегације 1873 од 150 фор. 82 н. шта више у овој ствари писао је члан одбора г. А. Натошевић из Сланкамена прошле године г. бележника Пантелића зашто није ова ствар која је реферисана и поднешена, одбору на уредовање пристављена: одговор је овај: *„Његова Преузвишеност* идентифицира *себе са одбором* и оне ствари које за добре нађе припушта одбору а *друге задржава* себи на решење по свом увиђењу.“

Молимо да Ваша Преузвишеност допусти да изразимо овде наше жаловање што Ваша Преузвишеност још до данас није нашла за вредно одговорити овом одбору на још пре два месеца стављену интерпелацију овог одбора по члану Урошу Вујићу ма да би се с тим одговором олакшао рад овог одбора и неке ствари разјаснио.

(Наставиће се.)

*) Ово је она представка, коју спомиње горњи допис из Карловаца, и коју пуштамо у јавност ради факата, који су у њој наведени, и који су заиста не само занимљиви но и поучни. У.

СКУПШТИНА МАТИЦЕ СРПСКЕ

У Новом Саду 9, 10, 11 (21, 22, 23) септ. 1874.

(Наставак.)

27. Главни фискал подноси извештај о стању парница.

I Парнице *фонда С. Текелије.* 1. Парница против барона Николе Ваја у Пешти због дуга од 8.400 фор. а. вред. са припадцима.

Та је парница свршена и Текелијин фонд потпуно намирен, осим што је благајница пронашла, да би требала камата да је наплаћена о 1. јануара а не од 15 јуна 1865. Тога ради је писано г. Павлу Војићу у Будимпешти, да у парничним списима извиди, каква је камата поискана и каква досуђена. Из посланих списа уверио се, да је у тужби потраживана камата од 1. јануара 1865, и тако је у пресуди првостепеног суда и досуђено, но пресудом краљ. табле од 6. марта 1871 бр. $\frac{30495}{\text{p. } 1871}$ досуђена је камата само од 15 јуна 1865, као што је и исплаћена.

2. Парница против Ђорђа и Марије Грујића у Араду због 1.200 фор. У овој ствари већ је изишла судска одлука, којом је одређена продаја дужничке земље, но то још није изршено. Узрок овоме лежи у томе, што је Л. Тенецки предао ту ствар некоме адвокату А. Петерфи, од кога су све списе изискали и предали Д. Крестићу, на даљи што скорији поступак, тек пре 2 недеље председник и главни фискал.

3. Парница против вароши Сентеша због дуга од 6.000 фор. а. вред. свршена је, по што је иста варош исплатила сав дуг, пре него што је дошло до рочишта.

4. Парница против Лазара Тенецког ради накнаде од 4.607 фор. 86 нов. а. вред.

Лазар Тенецки као повереник матичин у Араду за време од 11. марта 1866 до свршетка јануара 1873 положио је истина рачуне о свом руковању, но у тим су се рачунима показали неки недостатци, за то га је управни одбор позвао, да то накнади. На више пута понављане позиве, Тенецки не само да није те недостатке подмирио, него шта више задржао је код себе нешто од оних новаца, што би по самим његовим рачунима ваљало да унесе у Текелијин фонд, изговарајући се као тиме, да он има од Матице потраживати неке проценте за инкасовање новаца. Кад је управни одбор видео, да с Тенецким не може на леп начин изићи на крај, повео је против њега парницу због накнаде од 4607 ф. 86 н. авр. и та је парница сад у течају код кр. суда у Араду; води је непосредно гл. фискал.

5. Парница вароши Арада против Текелијиног фонда, због окупације простора од 99 кв. хвати уз кућиште под грун. зап. бр. 415 у Араду.

Ова је парница подигнута тек 7. августа о. г. Варош у тужби својој доказује, да је између кућишта текелијиног под бр. 9 на тргу св. Петра у Араду и између суседне куће сада Енрика Вањај под бр. 1 била једна улица од 99 кв. хвати, коју је Матица Српска или још покојни С. Текелија окупирао, па тражи да јој се на тај простор десуди право власништва, и да јој се натраг у посед врати. За 25. септембар ове године одређено је рочиште, и тако се за сад о њој не може ништа напред казати.

II Парнице *фонда Павла Јовановића*

1. Парница стечајне масе Јована Арваја и његове жене против Јовановићевог фонда због 4.075 фор. бечке вредности.

По пресуди кр. стола од 17 фебруара 1868 број 27858 платио је Јовановићев фонд тој маси свега 193 фор. 76 нов. а. вред.

Али тужбом од 4 маја 1873 број 130 заискало је заступништво исте масе обнову парнице, тражећи 3912 фор. 30 нов. у шајну, са 6 % камате од 20. фебруара 1847, позивајући се на неке исправе и сведоке, који у првој парници нису употребљени. Последње је рочиште у овој ствари било 9. октобра 1873 ради преслушања сведока. Један сведок, Ибешфалви из Арада, преслушан исказао је, да је сенатор Марковић примио упитну своту а не Јовановић који је онога само замењивао. Остали су сведоци у Ердељу, не зна им се место пребивања, те тако та ствар већ скоро годину дана лежи. Тужилац је не пожурује.

2. Парница Максима Јовановића из Арада против фонда Јовановићевог због 22726 форината 10 н. Тужилац је и код вишег и код највишег суда парницу изгубио. Највећа заслуга око срећног докончања ове парнице припада честитом старини Николи Савићу адвокату у Араду.

III. Парница фонда *Петра Костића* против Марије Грчке у Черевићу због 2173 ф. 87. н. а. вр.

По што је тужена платила дужне камате, а за сигурност главнога дала у залогу своје реалитете у Черевићу у вредности од 6000 ф. то је по одлуци управнога одбора од 26. септембра (8. окт.) 1873 бр. 288 ова парница обустављена. — Извештај фискалов узима се на знање. За парницу против Ваја одлучује се, да се обнови, због 200 и неколико фор.. јер је горњи суд превидео, да су камате текле од 1. јануара а не од 15. јуна. — Управни одбор да извиди шта је с парницом противу Петровића, која је предана др. Павловићу.

28. На реду је одлука лањске скупштине о секретару.

Симоновић предлаже, да секретар А. Хаџић, према лањској одлуци и по потреби, одмах остане у Матици.

Сандић предлаже. да се секретару изабере заменик, док позориште не дође у Нови Сад.—Одлучено да се секретару А. Хаџићу одобри допуст од 6 недеља да посвршује преке позоришне потребе, о чему да се извести и позоришни одбор, ради постављања нове управе, а управни одбор матичин овлашћује се, да за поменутих шест недеља може поставити заменика секретару.

Управни одбор предлаже, да се актуару повиси плата са 150 фор. јер је актуар уједно и писар, за које се послове пређе башка плаћало; послови се све више множе, а живети је све теже.

Др.Милетић предлаже, да се плата не повишује. Др. Недељковић предлаже, да му се изда награда од 100 до 150 форината.—Одлучено би, да му се повиси плата са 150 фор, коју управни одбор да разреже на фондове.

Благајник тражи, да би скупштина, према умноженим дужностима, у смислу устава матичина, или књиговођу изабрала за обављане старатељских дужности, или благајнику саразмерну плату одредила за отправљане тих нових дужности.

Управни одбор предлаже, да се благајнику одреди круг радње.

А. Јовановић предлаже, да управни одбор спреми предлог за то до друге скупштине.

Миша Димитријевић предлаже, да се одреди већа благајничка плата, али да се онда за благајника избере стручан књиговођа.

Јован Бошковић предлаже, да се за књиговођу, који би уједно био и контролор, избере стручан човек, са већом платом, а благајник би онда могао бити или дојакошњи контролор или, ако мора бити, дојакошњи благајник.

Др. Вучетић предлаже, да се дојакошњи благајник позове нека се изјасни: хоће ли да врши све послове па и књиговођске, ако не, онда да се распише стечај, на који може и он конкурисати.

Др. М. Јовановић предлаже, да се садашњем благајнику дода стручан књиговођа, ма и за време, да доведе све у ред и да учини предлог, како да се то уреди за у напредак.

Др. Милетић предлаже, нека се опуномоћи управни одбор да учини провизорију до скупштине. — Одлучено би, да се благајнику не повиси плата, него да он ваља да отправља и дужности књиговођске. Њему ће се пак дати у помоћ стручан човек, уз награду коју ће одбор одредити, да заведе све у дотичне књиге, у опште све да доведе у ред, и да учини предлог за доцније коначно уређење.

На реду је избор контролора.

За то место траже се: дојакошњи привремени контролор Данило Манојловић и Лазар Рајин. Овај последњи хоће бадава да служи, а плата контролорска да се изда као стипендија.

Др. Милетић предлаже, да се контролор изабере само на годину дана, док се не донесе нов предлог за уређење дужности чиновника при каси. — За контролора на годину дана изабран би једногласно Данило Манојловић.

Председник предлаже, да се изда упутство за све чиновнике матичине. — Овлашћује се управни одбор да то учини после скупштине.

Лазар Лубурић, послужитељ матичин, моли за месечну повишницу од 5 фор. — Одобрава му се с обзиром на дуговремену службу и све већу скупоћу, али да у напредак престане онај додатак од 12 фор. годишње, што је зими добивао на ношење и цепање дрва.

(Наставиће се.)

НОВИ САД 9. јануара. — Званични лист угарске владе „Кезлеј“, доноси ниже стављени рескрипт министра богоштовља и јавне наставе од 9. ов. м. п. р. на српског патријарха, у погледу заостали принесака трошковима сабора српски од год. 1864—1872. које многе општине нису уплатиле. Рескрипт тај гласи:

„На основу, од Њег. цар. и апост. краљ. Величан. 30. дек. 1874. на молбу карловачког грч. ист. српског народно-црквеног сабора, која је 19. окт. 1874. Њег. Вел. поднесена, — изишавшег највишег решења, опуномоћавам управу грч. ист. српски црквено-народни фондова, да појединим општинама, које би умолиле за причек у уплаћивању заостали трошкова на држање конгреса од год. 1864—1872. при исказаној тешкоћи плаћања и на основу мнења епархијске власти, према околностима више-годишње, али ни у ком случају више од 10 год. уплаћивање у ратама, одобри, и то под условом, да те, утврдити се имајуће рате, сваке

године у одређено време и тачно буду уплаћене, иначе да се та олакшица укида.

О овом част ми је вашу преузв. известити са молбом да изволите означену управу фондова при њеном поступку по §. 8. упутства које сам ја под бр. 27.786. 9. окт. 1873 год. издао упутити на ову новију наредбу, и исту уједно појединим епархијским властима саопштити.“

Дакле се и у овој ствари није министар Трефор „нашао побуђен,“ да саветује и предложи владаоцу, да се ствар онако потврди, као што је конгрес тражио. Место да се у обште одобрило, да обштине уплате пристојбу у 10 година и рата, принуђавају се обштине, прво да мољакају, друго да вазда доказују тешкоће плаћања, па онда се и епархијској управи и управи фондова даје сувишна посла. Кад је конгрес за право нашао, да се плаћање размакне на 10 година, учинио је то не само с тога што су последње године лоше, као што се у „лаконичној“ конгреској представци наводи, него и због тога, што су конгреси били конституујући, који су радили послове, што обухваћају поколење једно, који је разлог изостао јер је други бележник правио представку, него што је при расправи перо водио. Управо није било пута, захтевати размак у форми „молбе,“ него је ваљало просто одлуку донети, па је само поднети на онако одобрење, као што ово сљедује из права врх. државног надзора, нарочито у стварима финансије и обтерећења народа, јер је то унутрашња ствар народна, за које ће се време народном фонду предујам вратити. Идући конгрес јамачно ће у том погледу потребно решити. Обштине пак нека међутим форме ради учине своје, т. ј. нека епархијским одборима поднесу молбе за размак на 10 година, а ни ови одбори, ни управа фондова не треба да буду „дефидални“ у овој ствари.

— Бележимо неку промену у поступку према нашем листу у Београду. Досад кад се који број не пропусти читаоцима, но се задржи у полицији где ли; сад нам се пакет последњег броја од прошле године вратио са надписом: „натраг, неприма се“ — наравно овде власт говори у место дотични, који се лист тиче. Задржана су два броја: 1. уг. конзулата, и један приватан — овај ваљда за власт. Што се тиче узрока узапћења, то ако је томе повода дало оно неколико врста о Србији, што је у годишњем прегледу — а друго не може бити — то онда неможемо да се довољно начудимо таком поступку. Ми истина и досад нисмо уређивали наш лист према могућности преласка у у Србију, али ствари ради ипак смо речи често метали на вагу — али ако се и онако што почне забрањивати, онда боље нека се забрани по све прелазак листу. Ми смо бар при онаком поступку решени сваког обзира. —

— Прекјуче била је седница школског одбора за вар. реалку. Предмети беху најпре оставка управитеља исте школе дра Милана Јовановића. Одбор, увидев разлоге зарад којих је управитељ поднео оставку, примио је, и једногласно одлучио, да му се појави захвала за ревносну службу и добру управу. На то је управитељ изјавио, да ће пре поласка свога редовно закључити зимњи течај. Како је уједно и професор исте школе Мил. Јовановић Батут поднео оставку, а још једно место пре тога било упражњено, нашла се у школи у један мах три празна места, те се с тога одбор пустио у расправу, шта би боље и за финансијску снагу вароши лакше било, да се вар. реалка у учевном особљу уредио као што су државне реалке, или да се преобрати у грађанску школу, као што то захтева влада. Одлучено би, да један пододбор од четири члана изради особени предлог и да га поднесе првој седници одборској. За ову годину одлучено је да заменици предају упражњене предмете за награду, а затим ће се места, према даљем расположају дефинитивно попунити путем стечаја. Исти пододбор предложиће одбору и заменике, који се имају набавити из учевног особља осталих средњих школа, Не можемо а да не приметимо, да су у школском особљу били присутни свештеници свију конфесија, осим — православне.

НОВИ САД 9, јан. Управљајући одбор „Матице Српске“ предао је новосадском суду жалбу противу тога, што му није саобштена судска одлука, којом се наређује узапћење књига и неки списа матичини, и уједно као неку ограду противу тога, што су књиге однете, те је фактично узапћена манипулација матичина, пошто је сад баш време, кад се књиге закључују, и кад се интереси уплаћују; одбор је искао повратак књига. Суд је у суботу и недељу држао плекарну седницу у матичиној ствари. Резултат је дугог и живог саветовања био, да је суд пронашао, да нема предмета, ни повода кривичној истрази. Државни тужилац је уложио рекурс на виши суд, и с тога су књиге још задржане, но можда ће и међутим бити повраћене, кад се испише из њи, што се треба.

У данашњем времену, где су денунцијације и прогон противу Срба и њини завода на дневноме реду, и где и сами министри и државни тужиоци више вере поклањају које коме, него управама, којима тако важни и уједно умерени људи на челу стоје, зајиста је пријатно, у пустињи таке пристрасности, и таког прогона наићи на „оазу“, адицу безпристрасности, и правичности, као што нам у одлуци новосадског суда изилази пред умне очи и ту пријатност не умањава, него увећава искуство, да ји баш међу несрбима члановима суда има, који ствар објективно и безпристрасно сматрају, и оцењују. Ко у Н. Саду поштења, и савести има, тај је без разлике народности и вере давно увидио, и уверио се, да подобне ствари имају извора свога у денунцијацијама, плеткама, потворама.

Нинковић је још онај дан, кад је своју денунцијаторку резигнацију поднео, био у суду. За тим је тужилачки заменик Штефика Николић искао од председника Матице г. Брановачког „под личном одговорности“ оригинал резигнације, но овај му одпише, да то неможе учинити јер не држи да је исти надлежан то захтевати. Чујемо, да се и врховни тужилац умешао у ту ствар, и да је комисија у Матицу изаслана на његов захтев, или по његовом упутству. Први је суд своје изрекао. Видићемо, шта ће други суд казати. „Сигурност лица, имања, и части“ — то је први и главни задатак правне па и саме апсолутне државе, и кад партајна бура бесни, и саму „крму“ у своје ждрело увлачи — катарка судске безпристрасности треба још да право стоји, да се види, као знак, да брод још спасења има.

Одбор је нашао да Нинковић има да уплати неки 200—300 ф. и дао му је за то рок од 48 сати иначе да ће ствар предати суду. Нинковић је дао неко изјашњење. Видићемо, шта је.

И министар унутрашњи дела, делија „Сапари“ покренуо се. Поставио је вел. жупана Флата за комесара, да извиди стање „Матице Српске“ Чудо нам је, како није дошао сам Јекелфалуши као што је био у словачкој Матици, како има свој конзулат овде. Управа је Матице у таким чистим рукама, да не зазире ни од какви истрага и комесара, док се иде по закону. Пође ли се преко тога наћи ће се лека. Има и над „бабом баба.“

НОВИЈЕ.

— У пештанском сабору, седници од 4. ов. мес. интерпеловао је Ал. Трифунац министра просвете Трефора: шта га је побудило, да поднесе краљу предлог о затварању словачки гимназија у Турочсв. Мартину и Знајму. —

—По депеши једној у Преси подгоричка размирица између Црне-Горе и Турске постаје озбиљна Нелачки конзул у Дубровнику добио је телеграфом из Берлина налог, да иде на Цетиње.

Протерана Царица француска и син јој Наполеон узели су у зајам од енглеских банкера 35 милиона форината. Краљица енглеска Викторија помогла ни је да добију тај зајам.

— 6. јануара о. г. била је на Цетињу скупштина на којој ће се решити: мир или рат. „Реформа“ опет јавља, да је ради тога руски дипломатски заступник дошао у Пешту, и да се очекује да и немачки дође.

— Конференција народносних посланика, која је за 5. о. м. одређена, није држана, јер нису посланици сви у Пешту отишли.

ИСПРАВАК.

У прошлом броју листа подвукле се две крупније погрешке, једна у чланку, где за годину 1871 стоји да је издатак био 119%. мил. а треба да стоји 149%. мил. као што и упоређење са другим годинама упућује на већу суму. Друга је, где се одговара на допис у „Политици“, и где једно место: „на наш морални разум,“ треба да гласи: „на наш морални рачун.“

Збор српске учитељске школе у Пакрацу приређује:

БЕСЈЕДУ С ПЛЕСОМ,

која ће се држати на св. Саву 14. (26.) јануара 1875. у дворани велике гостионе у Пакрацу. — Чист доходак иде на набавку музикалних апарата за поменуту учитељску школу. Добровољни прилози примају се са благодарношћу, и предат ће се јавности,

Почетак равно у 7 и по сати. — Улазна цена 50 новч од особе.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско звање у месту Шаренграду отвара се стечај. С овим звањем скопчана је годишња плата од 315 фор. 8 хвати меканих дрва, баштом и слободним станом у школском здању.

У дужност учитељу спада и у цркви појати.

Сви они, који ово место получити желе, имају своје сведочбе врху свршени наука овоместном црквено-школском одбору најдуже до 14. јануара 1875. поднети.

У Шаренграду 26. децембра 1874.

2—2 ЦРКВЕНО-ШКОЛСКИ ОДБОР.

СТЕЧАЈ.

У вршачком српском црквеном певачком друштву упражњено је место ликовође; с' тога се овим расписује стечај на то место.

Годишња је плата ликовођи 600 фор. а. вр.; а дужности следеће:

1. 2 часа на дан настава и вежбање у хармоничном појању и певању.

2. Управљање кором при сваком певању како у цркви недељом и празником, тако и ван цркве при свим певачким суделовањима.

Рок стечају траје 14 дана од првог уврштења.

Просиоци за ово место нека изволе своје просбе са нужним прилозима, на одбор овог друштва управити.

Из одборске седнице српског црквеног певачког друштва у сл. кр. граду Вршцу 17. Декембра 1874.

3—3 ОДБОР.

ПРВА БАЧКА ТРГОВАЧКА И ПРОМЕТНА БАНКА

У НОВОМЕ САДУ.

Ванредна главна скупштина држана 18. новембра пр. год. закључила, а славно краљ. министарство промета и трговине у одпису под бр. 22776 усвојило је либерисање привремених деоница прве бачке трговачке и прометне банке тако, да се на

5 ком. привременица уплаћени са ф. 160. —
4 „ подпуно уплаћене деонице са ф. 200. —

издаду.

За поједине привременице издаваће се петине, које никаковога прихода неуживају и најдуже до 18. новембра по римском т. год. има тако да се попуне, како би се у подпуно исплаћене деонице преобратити могле.

С' тим позивамо даклем све п. т. деоничаре, да на ту цел од сутра почето своје са ф. 160, — уплаћене привременице са дотичним одрезцима уз пријем признанице код одправништва банкиног положе и уједно за промену ф. 1, — у а. вр. по сваком комаду наплате.

При тим примећавамо да ће преко лањскога доходка скорим се сазивајућа 6-та редовна главна скупштина закључак донети.

Нови Сад 17. јануара 1875. п. р. УПРАВА.

ПРВА БАЧКА ТРГОВАЧКА И ПРОМЕТНА БАНКА

У НОВОМЕ САДУ,

обдржаваће 4. марта по рим. тек. године у 9 сати пре подне у просторијама банчиним своју

6-ТУ РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ.

ПРЕДМЕТИ:

1. Поднашање пословног извештаја о раду лањскоме.
2. Извештај одбора који је рачуне прегледао.
3. Закључак о располагању чистога добитка.
4. Избор одбора за прегледање рачуна, састојећи се из 3 члана за 1875 годину.
5. Жеље неколицине деоничара.

Позивамо даклем сву гг. деоничаре, који у тој скупштини присутни бити желе, да најдаље до 11. фебруара по рим. т. г. своје деонице са још недоспелим одрезцима по смислу §. 17. код одправништва банкинога положе, где ће им се признаница са улазницом уједно уручити.

Нови Сад, 18. јануара по рим. 1875. УПРАВА.

П. Н. АКЦИОНАРИ

ДРУШТВА ЗА ВИНСКУ ТРГОВИНУ

У НОВОМЕ САДУ

позивају се овим учтиво на

ПЕТУ РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

која ће бити 9. (21.) фебруара о. г. у дворани друштва за радиност у 9 сати пре подне.

ПРЕДМЕТИ СУ РАСПРАВЕ:

§. 21. Избор председника за скупштину.
§. 20. Претрес извештаја о раду друштва; поднашање и одобравање рачуна.
§. 33. Извештај рачунских прегледача.
§. 18. Световање сврху предлога, учињених од стране акционара.
Предлог одбора и ликвидацији.
§. 22. Избор чланова одбора.
§. 33. Избор прегледача за 1876. Избор петорице чланова ради автентиковања записника главне скупштине.

§. 16. Позивање у скупштину бива средством оглашавања. Они акционари који хоће да учествују у главној скупштини, имају своје акције 8 дана пред скупштину положити код дирекције, а зато ће добити потребне улазнице.

§. 18. Акционари, који желе предлоге поднети у главној скупштини, морају ове најмање 4 недеље дана пре држања скупштине писмено код одбора предати, како би ови могли узети се у програм скупштине. 1—

Власник др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Стеван Поповић. Издавалац „Задруга за срп. народну штампарију“

Српска народна задружна штампарија.